

2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Konuşma Öğrenme Çıktılarının 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Görünümleri

The Appearance of Speaking Learning Outcomes in the 2024 Middle School Turkish Curriculum in the 5th Grade Turkish Course Book

Sultan Şükran Talancı^{a1}, Eylül Şerife Yüksel

^aBaşkent University, Ankara, Türkiye

Abstract

In this study, which aims to examine the appearance of speaking skill learning outcomes in the 5th-grade Turkish textbook in the 2024 Secondary School Turkish Curriculum, document analysis, one of the qualitative research methods, was used. The object of examination of the study was the 2024 Secondary School Turkish Curriculum and the 5th-grade Turkish textbook 1 and 5th-grade Turkish textbook 2 of the Ministry of National Education Publications. As a result of the research, it was concluded that among the 26 speaking learning outcomes, the most frequently repeated learning outcomes are “To be able to use his/her voice appropriately in his/her speech (f=29)”, “To be able to make self-reflection/adapt himself/herself for the speaking process (f=28), to benefit from prior knowledge in his/her speech (f=26), and the least common learning outcome is to be able to react appropriately in his/her speech (f=2)”. In the context of methods and techniques, creative speaking (f=7) and empathetic speaking (f=6) are the most frequently used learning outcomes. Within the framework of the results obtained, the 5th-grade Turkish textbook was evaluated, and in light of these evaluations, suggestions were made regarding the preparation process of the textbooks to make the program more functional.

Keywords: Turkish Century Education model, 2024 Turkish curriculum, speaking learning outcomes, speaking methods and techniques, 5th-grade Turkish textbook.

Öz

2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programında konuşma becerisi öğrenme çıktılarının 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki görünümlerinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmanın inceleme nesnesini 2024 yılı Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarına ait 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı 1 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı 2 oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda 26 konuşma öğrenme çıktısı arasında en sık tekrarlanan öğrenme çıktılarının “Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme (f=29)”, “Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme (f=28), konuşmasında ön bilgilerden yararlanabilme (f=26), en az yer verilen öğrenme çıktısının ise “Konuşmasında uygun tepki verebilme (f=2)” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yöntem ve teknikler bağlamında ise en sık yer verilen yaratıcı konuşma (f=7) ve empati kurarak konuşma (f=6)’dır. Ulaşılan sonuçlar çerçevesinde 5. sınıf Türkçe ders kitabı değerlendirilmiş ve bu değerlendirmeler ışığında programın daha işlevsel hâle gelmesi için ders kitaplarının hazırlanma sürecine dair önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, 2024 Türkçe dersi öğretim programı, konuşma öğrenme çıktıları, konuşma yöntem ve teknikleri, 5. sınıf Türkçe ders kitabı.

*ADDRESS FOR CORRESPONDENCE: Sultan Şükran Talancı, Department of Turkish Language Education, Faculty of Education, Başkent University, Ankara, Türkiye. E-mail address: sultan.talanci8@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2383-7458.

Eylül Şerife Yüksel, Department of Turkish Language Education, Faculty of Education, Başkent University, Ankara, Türkiye. E-mail address: eylulyukselms0@gmail.com, ORCID ID: 0009-0000-8135-7543.

Received Date: July 17th, 2025. Acceptance Date: October 22nd, 2025.

1. Giriş

Çağımızın hızla değişen ve gelişen toplumunda, iletişim becerilerinin doğru kullanılması bireylerin hem sosyal hem de mesleki yaşamında başarılı ve mutlu olabilmesi açısından önem kazanmıştır. Çünkü sağlıklı ilişkiler kurmak, ortaya çıkan veya çıkabilecek anlaşmazlıkları çözmek, iş birliği içinde çalışabilmek, farklı kültürlerden insanlarla etkileşim hâlinde olabilmek gibi hayat başarısıyla doğrudan ilişkili yetkinlikler bireylerin iletişim becerisiyle yakından ilişkilidir.

Etkili bir iletişim, bireylerin birbirlerini dinlemeleri, anlamaları ve kendilerini iyi ifade etmeleriyle mümkündür. Kline (1996, s.2) insanların günlük yaşamlarında iletişime ayırdıkları zamanın %30'unun konuşmaya ayrıldığını ifade etmektedir. Dolayısıyla konuşma becerisi sosyal yaşamın büyük bir bölümünü kapsayan bir alandır.

Konuşma becerisi, bireyin kendini doğrudan ifade edebildiği ve başkalarıyla paylaşabileceği bir beceridir (Yalçın, 2018). Dolayısıyla iletişim sürecinin doğru ve etkili işletilebilmesi için önemli becerilerden biridir. Özellikle iletişim sürecini etkilemek ve alıcıyı işe koşturmak için kullanılmaktadır (Sarıkaya, 2022, s. 96). Kendini doğru ve etkili ifade edebilmek konuşmacının anlaşılma gücünü artırmakta ve iyi bir konuşmacı olmanın temelini oluşturmaktadır. Konuşma becerisi erken yaşlarda kazanılan bir beceri olmasına karşın planlı, doğru ve etkili konuşma eğitimi geliştirilmektedir. Konuşma eğitimiyle bireyin konuşma esnasında doğru vurgu ve tonlama gibi söyleyiş özelliklerinden yararlanma ve ölçünlü dil kullanımına teşvik edilmesi açısından farkındalık kazandırılmalıdır. Doğru seslendirme, vurgu ve tonlamanın yanı sıra ölçünlü dil kullanımı, etkili konuşmanın önemli unsurları olmakla birlikte konuşmanın amacına ulaşması açısından da gereklidir (Yıldız, Okur, Arı ve Yılmaz, 2013). Dolayısıyla konuşma becerisi eğitim-öğretim sahasında geliştirilmeli ve hedef kitleye etkili, sağlıklı, nitelikli iletişimin temelleri kavratılmalıdır.

Anadili bilincinin kazandırılması ve beceri geliştirilmesi hususunda Türkçe öğretmenleri büyük bir sorumluluğa sahiptir. Öğrencinin anadilinin söyleyiş özelliklerine ve standart dilin ilkelerine uygun bir şekilde konuşma becerisinin geliştirilmesi esastır. Bununla birlikte konuşma esnasında doğru vurgu ve tonlama gibi söyleyiş özelliklerinden yararlanılması ve ölçünlü dil kullanımının teşvik edilmesi eğitim öğretim sahasında anadili bilincinin gelişmesi açısından farkındalık kazandıracak gibi Türkçe öğretiminin özel amaçları arasında da yer almaktadır. Bu kapsamda Türkçe dersi, dört temel dil becerisini (dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma) desteklemeye yönelik çalışmalar aracılığıyla iletişim becerilerinin geliştirilmesini hedefleyen temel derstir. Konuşma becerisi de bu dersin öğretim programı kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerle geliştirilmektedir. “Öğretim programı, eğitim programında gösterilen kazanımların gerçekleşebilmesi için gerekli olan öğretmen, konular, eğitim ortamları, yöntem, teknik, fiziki imkânlar, ders araçları, ölçme ve değerlendirme gibi unsurları kapsayan bir bütündür” (Özbay, 2006, s.14). Öğretim programları toplumun ihtiyaçlarındaki değişim, bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler vb. göz önünde bulundurularak düzenlenmekte ve güncellenmektedir. Bu kapsamda Türkçe Dersi Öğretim Programı da farklı aralıklarla düzenlenmektedir.

Güncel olarak kullanılan program, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programıdır. Bu program, 2024 yılının mayıs ayında onaylanmış ve 2024-2025 eğitim-öğretim yılında 5. sınıflarda uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli “öğrenci profili, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, beceriler çerçevesi bileşenlerinden oluşan bütüncül bir modeldir” (MEBa, 2024, s.3). Bu model eğitimin millileştirilmesi düşüncesinde yola çıkarak oluşturulmuştur (Çağ, 2024). Bu düşünceye paralel şekilde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metninde Türkçenin ve Türkçe eğitiminin önemi ayrıca vurgulanmıştır. Dilin; insanın varlık dünyasına erişiminin, düşünceyi oluşturmalarının ve değer üretmesinin, dolayısıyla kendini ve başkalarını anlamlandırmasının temel aracı olarak önem kazandığı ifade edilmiştir. Türkçenin bütün zenginliği, derinliği ve estetiği ile toplumun birbiriyle iletişimine, bu iletişimi anlamlandırma çabalarına ve kültür unsurlarımızın nesilden nesile aktarılmasına öncülük ve eşlik etmesi nedeniyle Türkçenin öğretimi ve geliştirilmesinin, eğitim sistemimizde temel bir politika olarak yer aldığına değinilmiştir. Eğitimin her aşamasında Türkçenin öğretime, doğru kullanımına titizlikle dikkat edildiği ve etkili kullanılmasına yönelik becerilerin kazandırılmasının hedeflendiği belirtilmiştir (MEB, 2024a, s.4).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde karmaşık ve soyut fikirleri eyleme dönüştürme sürecinde ortaya çıkan kavramsal beceriler ile bu becerilerin derslere özgü yapılarını temsil eden alan becerileri; ilgili derse ait bilgi kümelerini temsil eden içerik çerçevesi ile bütünleşerek öğrenme çıktıları oluşturmaktadır (MEB, 2024a, s.13). Modelin beceriler çerçevesi incelendiğinde Türkçe alan becerilerinin; anlama ve anlatma becerileri çerçevesinde dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma şeklinde ele alındığı görülmektedir (MEB, 2024a, s. 24). Öğrenme çıktıları da bu beceri alanları temel alınarak gruplandırılmıştır.

Programda konuşma beceri alanına yönelik 26 öğrenme çıktısı belirlendiği ve bu öğrenme çıktılarının süreç bileşenleri ve sınıf seviyelerine göre ayrılan açıklamalarıyla sunulduğu görülmektedir. Bu öğrenme çıktıları incelendiğinde, 2024 programı kapsamında yapılandırılan Türkçe dersi konuşma becerisine yönelik öğrenme çıktıları, öğrencilerin iletişimsel yeterliliklerini çok boyutlu geliştirmeye odaklandığı söylenebilir. Sadece bilgiye

erişim değil, aynı zamanda bilgiyi yapılandırma ve dönüştürme yetkinliği kazandırmaya yönelik olarak hazırlandıkları görülmektedir. Öğrenme çıktılarının süreç bileşenleri de konuşma becerisinin sadece teknik bir etkinlik değil, aynı zamanda bilişsel, duyuşsal ve sosyal boyutları içeren bütüncül bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu süreç bileşenleri; konuşmayı planlama, yapılandırma, sunma, değerlendirme ve öz değerlendirme gibi aşamaları kapsamaktadır. Öğrencinin söz alıp verme, soru sorma, beden dilini ve sesini etkili kullanma, çoklu ortam araçlarıyla sunum yapma gibi temel becerileri edinmesi kadar; eleştirel düşünme, yaratıcı anlatım, problem çözme, karşılaştırma, sınıflandırma ve değerlendirme gibi üst düzey bilişsel beceriler de hedeflenmektedir. Aynı zamanda, konuşmalarını söz varlığı, açık-örtük ifadeler ve düşünceyi geliştirme yollarıyla zenginleştirilmesi beklenmektedir.

Öğrenme çıktılarından “Konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik seçimlerini yönetilme” çıktısının süreç bileşenleri ve açıklamaları incelendiğinde, öğrencilerin, konuşmanın sözlü üretim veya sözlü etkileşim boyutları gözetilerek uygun konuşma yöntem ve tekniklerini (serbest, güdümlü, katılımlı, empati kurarak, yaratıcı, kelime ve kavram havuzundan seçerek, tartışarak, eleştirel, ikna edici konuşma; hafızada tutma tekniği) kullanmalarının beklendiği görülmektedir (MEB, 2024b, s. 49). Bu yöntem ve tekniklerin kullanımında sarmal yapının göz önünde bulundurulduğu söylenebilir. 5. sınıf seviyesinde serbest, güdümlü, katılımlı, empati kurarak, yaratıcı, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma ve hafızada tutma tekniklerine yer verilirken 6. sınıfta bu yöntem ve tekniklere tartışarak konuşma, 7. sınıfta ikna edici konuşma, 8. sınıfta ise eleştirel konuşma yöntem ve teknikleri eklenmiştir. Öğrenme çıktılarından yapılandırılma biçimi, her bir becerinin süreç odaklı, ölçülebilir ve geliştirilebilir nitelikte olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle öğrenme çıktıları, konuşma becerisinin geliştirilmesini desteklemektedir. Bununla birlikte 2024 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı, tema temelli bir yaklaşımla hazırlanmıştır (MEB, 2024b, s. 33). Tema, metnin merkezinde yer alan temel duygu ve düşüncedir (Uslu Üstten, 2018, s. 80). Onan (2020) Türkçe eğitiminde temanın çeşitli konu başlıklarından oluşan üst konu başlığı olduğunu ifade etmektedir (Onan, 2020, s. 216). Tematik yaklaşım kazandırılması hedeflenen beceri, bilgi, tutumların tema özelinde aktarılmasını amaçlamaktadır. Tematik anlayışla hazırlanan ders kitaplarında kazandırılmak istenen konu, farklı türde metinler yardımıyla öğrencilere sunulmaktadır. Tematik yaklaşımla birlikte öğrencilerin çok yönlü ve derin düşünceleri amaçlanmaktadır (Kılınç ve Duman, 2012). Tematik yaklaşımda ele alınan temalar öğrencilerin edindikleri bilgi ve becerileri genişletme, düzenleme, zihinde yapılandırma ve günlük hayata aktarma olanakları sağlamaktadır (Güneş, 2009, s.10). Dolayısıyla tematik yaklaşım öğrencilerin analiz, sentez, eleştirel ve analitik düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesini destekleyen bir yaklaşım olarak görülebilir. Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin desteklenmesi, iletişim becerilerinin geliştirilmesine de yardımcı olmaktadır. Türkçe dersinin temel işlevinin iletişim ve sosyal ilişkileri geliştirme olması sebebiyle “İletişim ve Sosyal İlişkiler” teması her sınıf seviyesinde farklı konu başlıklarını içerecek şekilde tekrar etmektedir (MEB, 2024b, s. 19). Her sınıf seviyesinde hangi temaların yer alması gerektiği 2024 programında ifade edilmiştir. 5. sınıf Türkçe ders kitabında “İletişim ve Sosyal İlişkiler” temasının yanı sıra “Oyun Dünyası”, “Atatürk’ü Tanımak”, “Duygularımı Tanıyorum”, “Geleneklerimiz” ve “Sağlıklı Yaşıyorum” temalarına yer verilmesi gerektiği görülmektedir (Meb, 2024b, s. 20).

Ders kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden bir öğretim materyalidir (Özdemir, 2021, s.11). Dolayısıyla öğrencilerin konuşma becerilerinin desteklenmesinde hem içerik hem de yöntem açısından yönlendirici ve destekleyici bir yapıya sahip olan Türkçe ders kitapları büyük bir öneme sahiptir. Konuşma becerisine yönelik öğrenme çıktılarından Türkçe ders kitabındaki etkinliklere dağılımının belirlenmesi, müfredat ile uygulama arasındaki tutarlılığı değerlendirmek açısından önem taşımaktadır. Ayrıca öğrenme çıktıları göz önünde bulundurularak hazırlanan etkinliklerin ders kitaplarında yeterli sayıda, dengeli ve amaca uygun şekilde yer alıp almadığının belirlenmesi, kullanılan ders kitaplarıyla konuşma becerisinin etkili bir şekilde kazandırılıp kazandırılmadığını değerlendirme imkânı da sunmaktadır.

Alan yazını incelendiğinde konuşma becerisine yönelik kazanımların, yöntem ve tekniklerin Türkçe ders kitaplarındaki dağılımlarını inceleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Kavruk ve Yıldırım (2021), 2019 Türkçe dersi öğretim programındaki konuşma kazanımlarının ortaokul Türkçe ders kitabı (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerine yansımalarını incelemiş ve konuşma kazanımlarının Türkçe ders kitaplarına bir plan ve sistem dâhilinde yansıtılmadığını tespit etmiştir. Aynı zamanda konuşma yöntem ve tekniklerinin de oldukça sığ kaldığını belirlemiştir (Kavruk ve Yıldırım, 2019). Benzer şekilde Coşkun ve Narinç (2018) de 2017 Türkçe Öğretim Programı esas alınarak hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma ve konuşma etkinliklerini incelemiş ve kazanımların etkinliklerde dengeli bir şekilde dağılım göstermediği sonucuna ulaşmıştır (Coşkun ve Narinç, 2018). Doğan ve Sinan (2024) ise Türkçe ders kitabındaki etkinlikleri konuşma yöntem ve tekniklerinin dağılımı açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda bütün sınıf düzeylerinde en fazla güdümlü konuşma yöntem ve tekniğinin kullanıldığı ve dolayısıyla ders kitaplarında konuşma yöntem ve tekniklerinin dengeli bir biçimde dağılım göstermediği saptanmıştır (Doğan ve Sinan, 2024).

Alan yazındaki araştırmaların daha önceki Türkçe dersi öğretim programlarına yoğunlaştığı görülmektedir (Aktaş ve Bayram, 2021; Aykaç, 2019; Eyüp ve Kansızoglu, 2021; Karaca ve Erdem 2019; Tarakçı, Yıldırım ve Karagöl,

2021;Yıldırım, 2021). 2024 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan konuşma öğrenme çıktılarının ve konuşma yöntem ve tekniklerinin Türkçe ders kitabına yansımaları inceleyen bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Bu program ortaokul seviyesinde 5. sınıflarda uygulamaya konmuş ve ortaokul Türkçe ders kitapları arasında yalnızca 5. sınıf ders kitabı bu program baz alınarak hazırlanmıştır. Bu araştırmada, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı doğrultusunda hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma becerisine yönelik öğrenme çıktıları; metin öncesi hazırlık soruları, metne ilişkin etkinlikler, metin sonrası değerlendirme soruları ve tema sonlarında yer alan öz değerlendirme formları esas alınarak temalara, yöntem ve tekniklere göre dağılımlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada yanıt aranan alt problemler aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Konuşma öğrenme çıktıları 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dağılımı nasıldır?
2. Konuşma öğrenme çıktıları dağılımı temalara göre nasıl farklılaşmaktadır?
3. Konuşma yöntem ve tekniklerinin 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dağılımı nasıldır?

2. Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemiyle yürütülmüştür. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım, 1999). Doküman analizi ise örgütsel, klinik veya program kayıtlarının tam metinlerinin ya da bunlardan yapılan alıntılarının, muhtıra ve yazışmaları, resmi yayınlar veya raporların, kişisel günlüklerin, açık uçlu anketlere verilen yazılı cevapların incelenmesini kapsamaktadır (Patton, 2014, s. 4).

İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesini 2024 yılı Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarına ait 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı 1 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı 2 oluşturmaktadır. İncelenen ders kitapları Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 17.07.2024 tarih ve 110460159 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiş ve 2024-2025 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm Türkiye’de okutulmaya başlanmıştır.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı 1’de 3 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı 2’de 3 olmak üzere toplam 6 temaya yer verilmiştir. Bu temaların her birinde 3 okuma, 1 dinleme/izleme metni etkinlikleriyle birlikte yer almaktadır. Ayrıca her temada “okuma keyfi” ismiyle bir serbest okuma metni bulunmaktadır. Temaların sonunda “üretim noktası” ve “kontrol noktası” bölümlerine yer verilmiştir. Üretim noktasında anlatma becerilerine (konuşma ve yazma) yönelik etkinlikler yer alırken kontrol noktasında temayla ilişkili etkinliklere yer verilmiştir. Her temanın sonunda dört temel dil becerisine yönelik öz değerlendirme ölçekleri de sunulmuştur.

Bu araştırmada 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı 1 ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı 2’deki tüm okuma ve dinleme/izleme metinlerinin etkinlikleri, tema sonundaki öz değerlendirme ölçekleri ile kontrol noktası ve üretim noktasındaki etkinlikler incelemeye dâhil edilmiştir. “Okuma Keyfi” metinlerinde konuşma becerisine yönelik etkinlik bulunmadığı için incelemeye dâhil edilmemiştir.

Verilerin Toplanması

Veriler toplanmadan önce Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı konuşma becerisi açısından incelenmiştir. Programda yer alan konuşma öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri 5. sınıf seviyesine yönelik açıklamalarıyla birlikte ele alınmıştır.

İkinci aşamada 5. sınıf ders kitapları, metinlerin ve etkinliklerin dağılımı açısından gözden geçirilmiştir. Ders kitaplarında yer alan etkinliklerin büyük bir kısmının a, b, c vb. alt etkinliklere/sorulara ayrıldığı görülmüştür. İnceleme sırasında tüm alt etkinliklerin/soruların ayrı birer inceleme unsuru olarak ele alınması uygun görülmüştür. Ayrıca etkinliklerin birden fazla öğrenme çıktısına hitap etmesi durumunda etkinlikler hitap ettikleri tüm kategorilere dâhil edilecek şekilde ele alınmıştır.

Veri toplama sürecinin üçüncü aşamasında ise kontrol noktası ve üretim noktası başlıklarındaki etkinlikler ile tema sonlarında yer verilen öz değerlendirme ölçekleri incelenmiş; bu etkinlik ve ölçeklerin konuşma becerisine yönelik öğrenme çıktıları kapsam alanları belirlenmiştir.

Analiz süreci ders kitabında yer alan temalar üzerinden yürütülmüş; her temada belirli konuşma öğrenme çıktıları zorunlu olarak yer aldığı ve bu çıktılar doğrultusunda etkinliklerin yapılandırıldığı görülmüştür. Dolayısıyla, inceleme yalnızca bireysel etkinlikler düzeyinde değil, tematik yapı ve öğrenme çıktısı zorunlulukları bağlamında da

gerçekleştirilmiştir. Bu sayede, ders kitabının konuşma becerisi öğretimi açısından ne ölçüde programla uyumlu olduğu ve öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik nasıl bir yol haritası sunduğu çok boyutlu biçimde değerlendirilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nitel araştırmada geçerliği sağlayan yöntemlerden biri verilerle uzun süreli etkileşim sağlamaktır. Araştırmacı, veri kaynakları (katılımcılar, gözlenen ortamlar, dokümanlar vb.) ile uzun süreli bir etkileşim içinde olarak veri kaynakları üzerindeki kendi varlığından ve öznel algılarından kaynaklanabilecek etkiyi anlayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.290). Bu doğrultuda 5. sınıf Türkçe ders kitapları 3 hafta arayla tekrar kodlanmıştır.

Araştırmanın güvenirliğini sağlamak için kodlayıcılar arası uyuma bakılmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin hangi konuşma öğrenme çıktılarına karşılık geldiği çalışmayı gerçekleştiren iki alan uzmanı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Kodlayıcılar arası uyum $\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Toplam Görüş Birliği}}{\text{Toplam Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \times 100$ şeklindeki formül kullanılarak incelenmiştir. Uygulama sonucunda $(263/312 \times 100)$ %84,2 güvenirlik katsayısına ulaşılmıştır. İçsel tutarlılığı veren kodlama denetimine göre kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az %80 olması beklenmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Bu kapsamda güvenirliğin sağlandığı söylenebilir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel analizde veriler daha önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılır, özetlenir ve yorumlanır (Karakaş,2015). Bu doğrultuda 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme ve okuma metinlerine ait etkinliklerin, kontrol noktası ve üretim noktası başlıkları altında yer verilen etkinliklerin ve tema sonlarındaki öz değerlendirme ölçeklerinin 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan konuşma öğrenme çıktılarına karşılık gelme durumları içerik analizi ile tespit edilmiştir.

Ders kitaplarında yer verilen etkinlikler kendi içinde a, b, c gibi alt etkinliklere ve sorulara ayrıldığından her bir alt etkinlik/soru bağımsız bir etkinlik olarak ele alınmıştır. Birden fazla öğrenme çıktısına hitap eden etkinlikler her öğrenme çıktısına dâhil edilecek şekilde kodlanmıştır. Kodlama sırasında Tablo 1’de sunulan kodlama listesi kullanılmıştır.

Tablo 1

Veri Kodlama Listesi

Tema No	Temanın Adı	Metnin Adı	Ö.Ç. Sayfa No/ Etkinlik Kodu	Öğrenme Çıktıları	Yöntem ve Teknik Adı
1.					
2.					

Öncelikle ders kitaplarındaki dinleme/izleme ve okuma metinlerinin etkinlikleri incelenmiş ve konuşma becerisine hitap eden tüm etkinlikler belirlenmiştir. Etkinliklerin sayfa numaraları ve kodları Tablo 1’de yer alan veri kodlama listesine ait oldukları tema ve metnin ismiyle birlikte işlenmiştir. Ardından üretim noktası ve kontrol noktası başlıklarındaki konuşma becerisine yönelik etkinlikler ele alınmıştır. Bu etkinlikler de aynı şekilde veri kodlama listesine yerleştirilmiştir. Son olarak tema sonlarında yer alan konuşma becerisine yönelik öz değerlendirme ölçekleri incelenmiş ve hitap ettikleri konuşma öğrenme çıktılarıyla birlikte veri kodlama listesine eklenmiştir. Araştırma sorularına bağlı olarak bir araya getirilen veriler tablolar aracılığıyla sunulmuştur.

3. Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Konuşma öğrenme çıktılarının 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dağılımı nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Bu problemle ilişkili olarak 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma öğrenme çıktılarının dağılımına yönelik bilgiler ve bu öğrenme çıktılarının etkinliklerde kaç kez yer aldığına dair frekans bilgisi Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2*Konuşma Öğrenme Çıktılarına İlişkin Etkinlik Sayıları ve Dağılımı*

Öğrenme Çıktısı	Etkinlik Sayısı (f)	Yüzde (%)
Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme	29	%9,38
Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme	28	%9,06
Konuşmasında ön bilgilerinden yararlanabilme	26	%8,41
Konuşmasında beden dilini ve mekânı etkili kullanabilme	25	%8,09
Hazırlıksız konuşma yapabilme	21	%6,79
Değerlendirmesini sözlü olarak ifade edebilme	21	%6,79
Konuşma sürecini yönetebilme	20	%6,47
Konuşmasını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme	16	%5,17
Konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik seçimlerini yönetebilme	13	%4,20
Yorumunu sözlü olarak ifade edebilme	13	%4,20
Hazırlıklı konuşmasını yapılandırabilme	12	%3,88
Yaratıcı konuşma yapabilme	10	%3,23
Konuşmasında karşılaştırma yapabilme	10	%3,23
Konuşmasında tahminlerinden yararlanabilme	9	%2,91
Konuşmasında çoklu ortam öğeleriyle içerik oluşturabilme	7	%2,26
Konuşmasında amaç ve içeriğe yönelik seçimlerini yönetebilme	6	%1,94
Konuşmasında sınıflandırma yapabilme	6	%1,94
Sözlü olarak özetleyebilme	6	%1,94
Sözlü sunum yapabilme	5	%1,61
Problem çözümüne yönelik konuşma yapabilme	5	%1,61
Konuşmasında düşünceyi geliştirme yollarını kullanabilme	5	%1,61
Sözlü olarak tartışmaya katılabilmek	4	%1,29
Konuşmasında açık ve örtük ifadeleri kullanabilme	4	%1,29
Eleştirisini sözlü olarak ifade edebilme	3	%0,97
Uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanabilme	3	%0,97
Konuşmasında uygun tepki verebilme	2	%0,64
Toplam	309	%100

Tablo 2 incelendiğinde 2024 Türkçe Öğretim Programında belirlenen 26 konuşma öğrenme çıktısının tamamının 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde yer aldığı görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde en çok “Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme” (%9,38) öğrenme çıktısına ders kitabında yer verildiği görülmektedir. En az ise “Konuşmasında uygun tepki verebilme” (%0,64) öğrenme çıktısına yer verildiği görülmüştür.

Araştırmanın ikinci alt problemine bağlı olarak konuşma öğrenme çıktılarının temalara göre nasıl farklılaştığı incelenmiştir. Bu incelemeye yönelik bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3*Temalara Göre Konuşma Öğrenme Çıktılarına İlişkin Etkinliklerin Sayıları ve Dağılımı*

Tema Adı	Etkinlik Sayısı (f)	Yüzde (%)
Oyun Dünyası	22	%19,13
Atatürk’ü Tanımak	11	%9,56
Duygularımı Tanıyorum	19	%16,52
Geleneklerimiz	19	%16,52
İletişim ve Sosyal İlişkiler	26	%22,60
Sağlıklı Yaşıyorum	21	%18,26
Toplam	118	%100

Tablo 3 incelendiğinde konuşmaya ilişkin öğrenme çıktılarına en çok “İletişim ve Sosyal İlişkiler” temasında (%22,60) en az ise “Atatürk’ü Tanımak” temasında (%9,56) yer verildiği görülmektedir.

Bu kapsamda konuşma öğrenme çıktılarının her bir tema içindeki dağılımı da ayrı ayrı incelenmiştir. Birinci tema olan “Oyun Dünyası” temasında konuşma öğrenme çıktılarının dağılımı Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4*Oyun Dünyası Temasında Konuşma Öğrenme Çıktılarının Görünümü*

Oyun Dünyası Teması	Etkinlik Sayısı (f)	Yüzde (%)
<i>Zorunlu Öğrenme Çıktıları</i>		
Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme	7	%11,11
Konuşmasında ön bilgilerinden yararlanabilme	6	%9,52
Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme	6	%9,52
Konuşma sürecini yönetebilme	4	%6,34
Konuşmasını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme	4	%6,34
Konuşmasında amaç ve içeriğe yönelik seçimlerini yönetebilme	2	%3,17
<i>Zorunlu Olmayan Öğrenme Çıktıları</i>		
Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme	6	%9,52
Hazırlıksız konuşma yapabilme	5	%7,93
Konuşmasında karşılaştırma yapabilme	5	%7,93
Konuşmasında beden dilini ve mekânı etkili kullanabilme	4	%6,34
Hazırlıklı konuşmasını yapılandırabilme	3	%4,76
Yorumunu sözlü olarak ifade edebilme	2	%3,17
Değerlendirmesini sözlü olarak ifade edebilme	2	%3,17
Konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik seçimlerini yönetebilme	1	%1,58
Yaratıcı konuşma yapabilme	1	%1,58
Sözlü sunum yapabilme	1	%1,58
Konuşmasında sınıflandırma yapabilme	1	%1,58
Sözlü olarak özetleyebilme	1	%1,58
Sözlü olarak tartışmaya katılabilme	1	%1,58
Uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanabilme	1	%1,58
Toplam	63	%100

Tablo 4 incelendiğinde “Oyun Dünyası” temasında programda belirlenen zorunlu öğrenme çıktılarının tamamının karşılandığı görülmektedir. Tema boyunca en çok kullanılan öğrenme çıktısının da bu zorunlu öğrenme çıktılarından “Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme” (%11,11) olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu temadaki etkinliklerin, programda belirlenen 26 konuşma öğrenme çıktısından 19’unu kapsayacak şekilde hazırlandığı görülmektedir.

Atatürk’ü Tanıyorum temasında yer alan konuşma öğrenme çıktılarının dağılımı Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5*Atatürk’ü Tanımak Temasında Konuşma Öğrenme Çıktılarının Görünümü*

Atatürk’ü Tanımak Teması	Etkinlik Sayısı (f)	Yüzde (%)
<i>Zorunlu Öğrenme Çıktıları</i>		
Konuşmasında beden dilini ve mekânı etkili kullanabilme	4	%12,12
Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme	3	%9,09
Konuşmasında tahminlerinden yararlanabilme	3	%9,09
Konuşma sürecini yönetebilme	2	%6,06
Konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik seçimlerini yönetebilme	2	%6,06
Uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanabilme	2	%6,06
<i>Zorunlu Olmayan Öğrenme Çıktıları</i>		
Konuşmasını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme	4	%12,12
Yaratıcı konuşma yapabilme	3	%9,09
Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme	3	%9,09
Hazırlıksız konuşma yapabilme	2	%6,06
Konuşmasında ön bilgilerinden yararlanabilme	1	%3,03
Yorumunu sözlü olarak ifade edebilme	1	%3,03
Eleştirisini sözlü olarak ifade edebilme	1	%3,03
Hazırlıklı konuşmasını yapılandırabilme	1	%3,03
Konuşmasında düşünceyi geliştirme yollarını kullanabilme	1	%3,03
Toplam	33	%100

Tablo 5 incelendiğinde bu temadaki zorunlu konuşma öğrenme çıktılarının tamamının karşılandığı görülmektedir. Temada en çok “Konuşmasında beden dilini ve mekânı etkili kullanabilme” (%12,12) ve “Konuşmasını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme” (%12,12) öğrenme çıktılarına yer verildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte programda belirlenen 26 konuşma öğrenme çıktısından 15’inin bu tema kapsamında ele alındığı görülmektedir.

“Duygularımı Tanıyorum” temasında yer alan konuşma öğrenme çıktılarının dağılımı Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Duygularımı Tanıyorum Temasında Konuşma Öğrenme Çıktılarının Görünümü

Duygularımı Tanıyorum Teması	Etkinlik Sayısı (f)	Yüzde (%)
<i>Zorunlu Öğrenme Çıktıları</i>		
Hazırlıksız konuşma yapabilme	11	%16,92
Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme	6	%9,23
Yaratıcı konuşma yapabilme	3	%4,61
Konuşmasında açık ve örtük ifadeleri kullanabilme	2	%3,07
Konuşma sürecini yönetebilme	2	%3,03
Konuşmasında düşünceyi geliştirme yollarını kullanabilme	1	%1,53
<i>Zorunlu Olmayan Öğrenme Çıktıları</i>		
Konuşmasında ön bilgilerinden yararlanabilme	7	%10,76
Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme	6	%9,23
Konuşmasında beden dilini ve mekânı etkili kullanabilme	5	%3,07
Konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik seçimlerini yönetebilme	3	%4,61
Konuşmasını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme	3	%4,61
Konuşmasında açık ve örtük ifadeleri kullanabilme	2	%3,07
Konuşmasında amaç ve içeriğe yönelik seçimlerini yönetebilme	2	%3,07
Konuşmasında tahminlerinden yararlanabilme	2	%3,07
Değerlendirmesini sözlü olarak ifade edebilme	2	%3,07
Konuşmasında uygun tepki verebilme	1	%1,53
Konuşmasında karşılaştırma yapabilme	1	%1,53
Konuşmasında sınıflandırma yapabilme	1	%1,53
Yorumunu sözlü olarak ifade edebilme	1	%1,53
Sözlü olarak özetleyebilme	1	%1,53
Problem çözümüne yönelik konuşma yapabilme	1	%1,53
Hazırlıklı konuşmasını yapılandırabilme	1	%1,53
Konuşmasında düşünceyi geliştirme yollarını kullanabilme	1	%1,53
Toplam	65	%100

Tablo 6 incelendiğinde “Duygularımı Tanıyorum” temasında programda belirlenen zorunlu öğrenme çıktılarının tamamının karşılandığı görülmektedir. Tema boyunca en çok kullanılan öğrenme çıktısının da bu zorunlu öğrenme çıktılarından “Hazırlıksız konuşma yapabilme” (%16,92) olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu temadaki etkinliklerin, programda belirlenen 26 konuşma öğrenme çıktısından 23’ünü kapsayacak şekilde hazırlandığı tespit edilmiştir.

“Geleneklerimiz” temasında yer alan konuşma öğrenme çıktılarının dağılımı Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Geleneklerimiz Temasında Konuşma Öğrenme Çıktılarının Görünümü

Geleneklerimiz Teması	Etkinlik Sayısı (f)	Yüzde (%)
<i>Zorunlu Öğrenme Çıktıları</i>		
Konuşma sürecini yönetebilme	3	%5,66
Konuşmasında karşılaştırma yapabilme	3	%5,66
Sözlü olarak tartışmaya katılabilme	3	%5,66
Hazırlıklı konuşmasını yapılandırabilme	3	%5,66
Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme	3	%5,66

Tablo 7 - devamı

Geleneklerimiz Teması	Etkinlik Sayısı (f)	Yüzde (%)
<i>Zorunlu Olmayan Öğrenme Çıktıları</i>		
Konuşmasında ön bilgilerinden yararlanabilme	6	%11,32
Hazırlıksız konuşma yapabilme	4	%7,54
Konuşmasında beden dilini ve mekânı etkili kullanabilme	4	%7,54
Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme	3	%5,66
Değerlendirmesini sözlü olarak ifade edebilme	3	%5,66
Problem çözümüne yönelik konuşma yapabilme	2	%3,77
Konuşmasında çoklu ortam öğeleri ile içerik oluşturabilme	2	%3,77
Yaratıcı konuşma yapabilme	2	%3,77
Yorumunu sözlü olarak ifade edebilme	2	%3,77
Konuşmasında tahminlerinden yararlanabilme	2	%3,77
Konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik seçimlerini yönetebilme	1	%1,88
Konuşmasında amaç ve içeriğe yönelik seçimlerini yönetebilme	1	%1,88
Sözlü sunum yapabilme	1	%1,88
Konuşmasında karşılaştırma yapabilme	1	%1,88
Konuşmasında sınıflandırma yapabilme	1	%1,88
Sözlü olarak özetleyebilme	1	%1,88
Eleştirisini sözlü olarak ifade edebilme	1	%1,88
Konuşmasında düşünceyi geliştirme yollarını kullanabilme	1	%1,88
Toplam	53	%100

Tablo 7 incelendiğinde “Geleneklerimiz” temasında programda belirlenen zorunlu öğrenme çıktılarının tamamının karşılandığı görülmektedir. Tema boyunca en çok kullanılan öğrenme çıktısının ise zorunlu olmayan öğrenme çıktılarından “Konuşmasında ön bilgilerinden yararlanabilme” (%11,32) olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu temadaki etkinliklerin, programda belirlenen 26 konuşma öğrenme çıktısından 23’ünü kapsayacak şekilde hazırlandığı görülmüştür.

“İletişim ve Sosyal İlişkiler” temasında yer alan konuşma öğrenme çıktılarının dağılımı Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

İletişim ve Sosyal İlişkiler Temasında Konuşma Öğrenme Çıktılarının Görünümü

İletişim ve Sosyal İlişkiler Teması	Etkinlik Sayısı (f)	Yüzde (%)
<i>Zorunlu Öğrenme Çıktıları</i>		
Problem çözümüne yönelik konuşma yapabilme	5	%9,09
Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme	4	%7,27
Konuşma sürecini yönetebilme	4	%7,27
Sözlü olarak özetleyebilme	3	%5,45
Konuşmasında sınıflandırma yapabilme	2	%3,63
Konuşmasında uygun tepki verebilme	1	%1,81
<i>Zorunlu Olmayan Öğrenme Çıktıları</i>		
Değerlendirmesini sözlü olarak ifade edebilme	6	%10,90
Konuşmasında ön bilgilerinden yararlanabilme	5	%9,09
Konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik seçimlerini yönetebilme	4	%7,27
Konuşmasında beden dilini ve mekânı etkili kullanabilme	4	%7,27
Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme	4	%7,27
Konuşmasını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme	3	%5,45
Yorumunu sözlü olarak ifade edebilme	3	%5,45
Konuşmasında tahminlerinden yararlanabilme	2	%3,63
Hazırlıksız konuşma yapabilme	1	%1,81
Konuşmasında amaç ve içeriğe yönelik seçimlerini yönetebilme	1	%1,81
Hazırlıklı konuşmasını yapılandırabilme	1	%1,81
Konuşmasında açık ve örtük ifadeleri kullanabilme	1	%1,81
Konuşmasında karşılaştırma yapabilme	1	%1,81
Toplam	55	%100

Tablo 8 incelendiğinde “İletişim ve Sosyal İlişkiler” temasında programda belirlenen zorunlu öğrenme çıktılarının tamamının karşılandığı görülmektedir. Bununla birlikte, tema boyunca en çok kullanılan öğrenme çıktısının ise zorunlu olmayan öğrenme çıktılarından “Değerlendirmesini sözlü olarak ifade edebilme” (%10,90) olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu temadaki etkinliklerin, programda belirlenen 26 konuşma öğrenme çıktısından 19’unu kapsayacak şekilde hazırlandığı görülmüştür.

“Sağlıklı Yaşıyorum” temasında yer alan konuşma öğrenme çıktılarının dağılımı Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Sağlıklı Yaşıyorum Temasında Konuşma Öğrenme Çıktılarının Görünümü

Sağlıklı Yaşıyorum Teması	Etkinlik Sayısı (f)	Yüzde (%)
<i>Zorunlu Öğrenme Çıktıları</i>		
Değerlendirmesini sözlü olarak ifade edebilme	7	%13,72
Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme	5	%9,80
Konuşma sürecini yönetebilme	5	%9,80
Konuşmasında çoklu ortam öğeleri ile içerik oluşturabilme	5	%9,80
Yorumunu sözlü olarak ifade edebilme	4	%7,84
Sözlü sunum yapabilme	3	%5,88
Eleştirisini sözlü olarak ifade edebilme	1	%1,96
<i>Zorunlu Olmayan Öğrenme Çıktıları</i>		
Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme	5	%9,80
Konuşmasında beden dilini ve mekânı etkili kullanabilme	5	%9,80
Hazırlıklı konuşmasını yapılandırabilme	3	%5,88
Konuşmasında düşünceyi geliştirme yollarını kullanabilme	2	%3,92
Konuşmasını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme	2	%3,92
Konuşmasında ön bilgilerinden yararlanabilme	1	%1,96
Yaratıcı konuşma yapabilme	1	%1,96
Konuşmasında açık ve örtük ifadeleri kullanabilme	1	%1,96
Konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik seçimlerini yönetebilme	1	%1,96
Toplam	51	%100

Tablo 9 incelendiğinde “Sağlıklı Yaşıyorum” temasında programda belirlenen zorunlu öğrenme çıktıların tamamının karşılandığı görülmektedir. Tema boyunca en çok kullanılan öğrenme çıktısının da bu zorunlu öğrenme çıktılarından “Değerlendirmesini sözlü olarak ifade edebilme” (%13,72) olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu temadaki etkinliklerin, programda belirlenen 26 konuşma öğrenme çıktısından 16’sını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır.

Araştırmanın üçüncü alt problemine yönelik olarak programda, “Konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik seçimlerini yönetebilme” öğrenme çıktısının 5. sınıfa ait açıklamalarında yer verilen yöntem ve teknikler belirlenmiştir. Buna bağlı olarak 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma yöntem ve teknikleri tespit edilmiş ve bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Konuşma Yöntem ve Tekniklerinin Görünümü

Yöntem ve Teknikler	Etkinlik Sayısı (f)	Yüzde (%)
Yaratıcı Konuşma	7	%38,88
Empati Kurarak Konuşma	6	%33,33
Katılımlı Konuşma	2	%11,11
Güdümlü Konuşma	2	%11,11
Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	1	%5,55
Toplam	18	%100

Tablo 10 incelendiğinde 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında en çok yaratıcı konuşmaya (%38,88) yer verildiği görülmektedir. Bunu empati kurarak konuşma (%33,33) izlemektedir. En az yer verilen ise kelime ve kavram

havuzundan seçerek konuşma (%5,55) olmuştur. Bununla birlikte programda 5. sınıf seviyesi için uygun görülen diğer yöntem ve tekniklerden olan “serbest konuşma ve hafızada tutma” ile ilgili herhangi bir etkinlik tespit edilememiştir.

4.Tartışma ve Sonuç

Öğretim programları ve ders kitapları çağın ihtiyaçlarını karşılamalı ve hedef kitlenin potansiyelini harekete geçirecek nitelikte olmalıdır. Bu amaç doğrultusunda her ikisi de belirli aralıklarla düzenlenmekte ve yeniden yapılandırılmaktadır. Alan yazında Türkçe öğretim programları ve ders kitaplarının farklı yönlerden incelendiği çok sayıda çalışma yapılmıştır. Öğretim programı ile ilgili çalışmaların; yeni ve eski öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi (Memiş ve Kalyoncu, 2024; Aydın, 2017; Kalaycı ve Yıldırım, 2020; İşeri ve Baştuğ, 2024), öğretim programında yer verilen kazanımların Bloom Taksonomisine (Çerçi, 2018; Erol ve Kavrak, 2021) ve 21. yüzyıl becerilerine (Kurudayıoğlu ve Soysal, 2018) göre sınıflandırılması, Türkçe öğretim programlarının öğretmen, öğretmen adayı ve öğrenci görüşleri çerçevesi değerlendirilmesi (Durukan, 2013; Bıçak ve Alver, 2018; Alver ve Sancak, 2016; Yıldırım ve Er, 2013), programların temel dil becerileri, söz varlığı, dilbilim gibi alanlar özelinde incelenmesi (Güzel ve Karadağ, 2013; Arı, 2017; Temizkan ve Atasoy, Çağlar ve Canbulat, 2021; Aydın ve Aydın, 2018; Yavuz, 2020) gibi konuları kapsadığı görülmektedir. Türkçe ders kitapları ile ilgili çalışmaların ise ders kitaplarındaki etkinliklerin çeşitli değişkenler ve dil becerilerine yönelik kazanımlarla uyumu açısından incelenmesi (Çevik ve Güneş, 2017; Deniz, Tarakcı ve Karagöl, 2019; Batur ve Özdemir, 2021; Sarıkaya, 2019), Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin türleri, kelime hazinesi, okunabilirliği, metinsellik ölçütleri gibi alanlarda yetkinliğinin incelenmesi (Karadağ, Kurudayıoğlu, 2005; Türkben, 2018; Okur ve Arı, 2013), değerler eğitimi açısından incelenmesi (Şakiroğlu, 2020, Deniz ve Karagöl, 2018; Kaygana, Yapıcı ve Aytan, 2024) ile ilgili çalışmaları içerdiği görülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde, 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı esas alınarak hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma becerisine yönelik etkinlikleri inceleyen bir çalışmanın bulunmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, mevcut çalışmanın amacı; 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan konuşma becerisi öğrenme çıktılarının ve konuşma yöntem-tekniklerinin, 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki temalar çerçevesinde değerlendirilmesidir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında temalar seçmeli olarak belirlenmiş ve kitap yazarlarının tercihleri doğrultusunda tematik yapı oluşturulmuştur. Buna karşın, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programında temalar sınıf seviyelerine göre standardize edilmiş ve her sınıf düzeyinde hangi temaların yer alacağı açıkça tanımlanmıştır. Bu çalışma kapsamında, konuşma becerisine ilişkin öğrenme çıktıları, 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki tematik dağılımı doğrultusunda analiz edilmiştir. Bu amaçla 5. sınıf Türkçe ders kitabı 1’de 52, 5. sınıf Türkçe ders kitabı 2’de 66 olmak üzere toplamda 118 etkinlik gözden geçirilmiştir.

Yapılan çalışmanın sonuçları incelendiğinde, 2019 Türkçe dersi öğretim programında konuşma becerisi alanında 7 kazanıma yer verilirken 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programında bu sayının 26 öğrenme çıktısına yükseldiği görülmüştür. 5.sınıf Türkçe ders kitabında bu öğrenme çıktılarının tamamına yer verildiği belirlenmiştir. Öğrenme çıktılarının temalara dağılımı değerlendirildiğinde ise programın sarmal yapısı gereği bu dağılımın aşamalı ve kademeli bir şekilde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte konuşma becerisi kapsamında sınıf seviyesi özelinde öğrenme çıktıları neredeyse eşittir. Memiş ve Kalyoncu (2024) tarafından yapılan 2024 Türkçe öğretim programının karşılaştırmalı analizini içeren bir çalışmada tüm becerilerin öğrenme çıktıları genelinde de benzer sonuca ulaşılarak 104 öğrenme çıktısının yaklaşık % 62’sinin tüm sınıf seviyelerinde aynı şekilde yer aldığını tespit etmiştir. Aynı zamanda 5. ve 6. sınıf düzeylerinde öğrenme çıktılarının eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun bilişsel seviyede yetersizliğe sebep olacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde Memiş ve Kalyoncu (2024) sınıf seviyeleri arttıkça öğrenme kapasitenin artacağını ve bu durumun eğitimin kolaydan zora ilkesi kapsamında negatif bir yönünün bulunduğunu ifade etmişlerdir. Ancak süreç bileşenleri incelendiğinde sınıf düzeylerinde aşamalılık görülmekte ve bilişsel seviyeye uygun bileşenlere yer verilmektedir.

2024 Programında, konuşma becerisi kapsamında her tema için belirlenmiş zorunlu öğrenme çıktıları bulunmaktadır. Bu öğrenme çıktılarının ait oldukları temalardaki konuşma becerisi etkinliklerinde eksiksiz bir şekilde yer aldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte en çok kullanılan öğrenme çıktıının “Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme (%9,38)”, “Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme (%9,06)” ve “Konuşmasında ön bilgilerinden yararlanabilme (%8,41)” olduğu belirlenmiştir. En az kullanılan ise “Konuşmasında uygun tepki verebilme (%0,64)” öğrenme çıktısıdır.

“Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme (f=29)” öğrenme çıktısı etkili konuşma için gerekli bir unsurdur. Ses yüksekliğinin doğru ayarlanması, doğru vurgu ve tonlama konuşmacının dinlenirliğini arttırmakta ve etkili iletişim süreci için gerekli görülmektedir. Sınıf düzeyi açısından düşünüldüğünde, anlaşılabilirliği ve aktarılabilirliği açısından bilişsel seviyeye uygundur. Dolayısıyla özellikle 5. sınıf için sık kullanılan bir öğrenme çıktısı olması muhtemeldir.

“Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendini uyarlayabilme ($f=28$)” öğrenme çıktısı ise üst düzey farkındalık gerektiren üst bilişsel bir stratejidir. Bu öğrenme çıktısının süreç bileşenleri; öğrencinin konuşma sürecini değerlendirmesi, gelişime açık yönlerine yönelik tedbirler alması ve konuşma ürünlerinden oluşan bir dosya oluşturması gibi öz düzenleme temelli aşamaları içermekte olup, öğrencinin konuşma becerisini sadece performans düzeyinde değil, aynı zamanda bilişsel farkındalık düzeyinde geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla hedef kitlenin kendi konuşmasını eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmesini ve tarafsız bir bakış açısıyla yorumlamasını temel alan bir öğrenme çıktısıdır. Araştırma bulgularına bakıldığında tüm temalarda zorunlu öğrenme çıktısı kabul edilen bu öğrenme çıktısının temalar bazındaki sayısal dağılımının dengesiz olduğu görülmektedir. İlk temada 6, ikinci temada 3, üçüncü temada 6, dördüncü temada 3, beşinci temada 4 ve altıncı temada 5 etkinlikte bu öğrenme çıktısına yer verilmiştir. Ancak sınıf seviyesi düşünüldüğünde söz konusu öğrenme çıktısına ilk temalara kıyasla son temalarda daha çok ağırlık verilmesinin ve işlevsellik kazandırılmasının hedef kitlenin bilişsel gelişimi açısından daha etkili olacağı düşünülmektedir.

5. sınıf Türkçe ders kitabında en sık yer verilen öğrenme çıktılarından biri de “Konuşmasında ön bilgilerden yararlanabilme ($f=26$)” öğrenme çıktısıdır. Söz konusu öğrenme çıktısı, özellikle hedef kitlenin eski ve yeni bilgileri arasında ilişki kurabilme, yeni öğrendiklerini eski bilgiler çerçevesinde yapılandırabilme ve eski-yeni bilgilerle anlamlı bağlar kurmayı temel almaktadır. Dolayısıyla hedef kitlenin yeni bilgileri içselleştirmesini, bilişsel hazırbulunuşluğun sağlanmasını ve ilişkilendirme becerisinin geliştirilmesini hedefleyen bir öğrenme çıktısıdır. Dolayısıyla her sınıf düzeyinde yer alması muhtemeldir.

Konuşma becerisi kapsamında 5. sınıf Türkçe ders kitabında en az yer verilen öğrenme çıktısı ise “Konuşmasında uygun tepki verebilme ($f=2$)” dir. Öğrenme çıktısının süreç bileşenleri “a) İletinin hedef kitlesi, içerik ve yapısını (konusunu, ana fikrini, amacını, yapı ve dil özelliklerini vb.) çözümler. b) Çözümlediği verileri kullanarak vereceği dönütü (nasıl cevap verileceği, hangi bilgi ve gerekçelerin kullanılacağı vb.) belirler. c) Yorum ve değerlendirmelerini yansıtan tepki verir.” şeklindedir (MEB, 2024). Bu bağlamda söz konusu öğrenme çıktısının süreç bileşenlerinin yeterince anlaşılır olmadığı söylenebilir. Bu durumun tepki verebilme söz öbeğinin kullanılmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Konuşma becerisi kapsamında 5. sınıf Türkçe ders kitabında en az yer verilen öğrenme çıktılarından bir diğeri “Uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanabilme ($f=3$)” dir. Bağlayıcılar; düşünceler arasındaki mantıksal ilişkileri düzenleyen öğelerdir (Kintsch & Vandijk, 1978). Dolayısıyla metnin anlamsal bütünlüğünü oluşturan ve cümleler arasında tutarlılığı sağlayan birimlerdir. Halliday ve Hasan (1976) tarafından bağlayıcı öğeleri anlam bakımından ekleyici, çeliştirici, nedensel ve zamansal bağlayıcılar olarak ayrılmaktadır. Dolayısıyla hedef kitlenin konuşması esnasında metnin anlamsal bütünlüğünü sağlayacak karşıtlık, nedensellik, açıklama, koşul gibi bağlayıcı unsurlardan hangisi kullanacağını seçebilmesi gerekmektedir. Bu unsurlar metnin yapısını oluşturan unsurlar olduğu için üretilen metnin tutarlılığı için gereklidir. Öğrenme çıktısı dikkate alındığında, 5. 6. 7. sınıf düzeylerinde bağdaşıklık öğeleri ifadesi kullanılırken 8. sınıf düzeyinde tutarlı söylemler ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla aşamalılık söz konusudur. Ancak süreç bileşenlerinde ayrıntılı bir açıklamaya yer verilmemektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Konuşma yöntem ve tekniklerinin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki dağılımı nasıldır?” sorusu bağlamında bir değerlendirme yapıldığında; 5.sınıf Türkçe ders kitabında konuşma becerisi kapsamında yer alan etkinliklerde yöntem ve teknik bakımından çeşitlilik olduğu görülmektedir. Ancak yöntem ve teknikler arası eşit bir dağılım söz konusu değildir. 2024 Türkçe kitaplarında (1-2) ağırlıklı olarak yaratıcı konuşma ($f=7$) yönteminden yararlanılmıştır. Ağırlıklı olarak kullanılan bir diğer konuşma yöntemi ise empati kurarak konuşmadır ($f=6$). Coşkun ve Narinç (2018) tarafından yapılan MEB yayınları 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının konuşma ve yazma etkinliklerinin incelendiği bir çalışmada kendisini karşısındakinin yerine koyarak (empati kurarak) konuşma ve serbest konuşma stratejilerinin ağırlıklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz ve Abacı (2023) tarafından 2017 Türkçe Öğretim Programı esas alınarak hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma ve konuşma etkinliklerinin incelenmesini amaçlayan bir çalışmada ise öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmek için en yararlı konuşma yöntem ve tekniklerinin empati kurma, tartışma, eleştirel konuşma ve yaratıcı konuşma olduğu tespit edilmiştir. 5.sınıf Türkçe ders kitabında da yapılan çalışmalara benzer şekilde yaratıcı konuşma ve empati kurarak konuşma yöntemlerine ağırlıklı olarak yer verilmiştir. Dolayısıyla konuşma yöntem ve teknikleri bağlamında önceki Türkçe ders kitapları ile benzerlik göstermektedir.

Dil, doğasından kaynaklı üretici ve yaratıcıdır (Chomsky, 1957). Zengin bir sözcük dağarcığına sahip olan bireylerde yaratıcılık, sözcükler arasındaki özel bağlantılarla ve organizasyonlarla ortaya çıkmaktadır (Başkan ve Mutlu, 2024). Dolayısıyla ifade etme becerisi yaratıcılığın sözlü aktarımı için gereklidir. Bu durum, öğrencilerin anlatma becerilerini ve yaratıcılıklarını geliştirmeye yardımcı olmasının yanı sıra; işbirliği içinde çalışma, yaratıcı düşünme ve empati kurma gibi ileri düzey becerilerinin gelişimine de katkı sağlar. Bu açıdan bakıldığında, 5. sınıf Türkçe ders kitabında en çok yer verilen konuşma yöntem ve tekniklerinin “yaratıcı konuşma” ve “empati kurarak konuşma” olması, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmesi açısından etkili görülmektedir.

Bu araştırma sonucunda şunlar önerilebilir:

- 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinlikleri konuşma yöntem ve teknikleri kapsamında gözden geçirilmeli ve 5. sınıf için belirlenmiş olan her yöntem ve tekniği kapsayacak şekilde eşit bir dağılım yapılmalıdır.
- 5.sınıf Türkçe ders kitaplarında konuşma becerisi öğrenme çıktılarının temalara göre dengeli bir dağılım göstermesine dikkat edilmelidir.

5. Katkı Oranı Beyanı

Bu çalışmaya birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın katkı oranı %50'dir.

6. Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada taraflar arasında çıkar teşkil edebilecek herhangi bir durum veya ilişki bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Aktaş, E. ve Bayram, B. (2021). Anlatma becerileri kapsamında 1-8. sınıf Türkçe ders kitaplarına bir bakış: Konuşma ve yazma stratejilerinin kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(1), 1-18.
- Alver, M. ve Sancak, Ş. (2016). 2015 Türkçe dersi öğretim programı hakkındaki öğretmen/öğretmen adayı ve öğretim elemanı görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 11(14). <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9830>
- Arı, G. (2017). Türkçe dersi öğretim programındaki (ortaokul) okuma kazanımlarının değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 685-703. <https://doi.org/10.16916/aded.331660>
- Aydın, E. (2017). Türkçe dersi öğretim programlarının (2015 ve 2017) değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Studies*, 12(28), 41-66. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12476>
- Aydın, İ. ve Aydın, G. (2020). 2018 Türkçe dersi öğretim programı bağlamında 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığına yönelik etkinliklerin sözcük öğretimi açısından incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 1-23.
- Aykaç, B. (2019). 2019 Türkçe dersi öğretim programı ortaokul kazanımlarının anahtar yetkinlikler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, (11), 69-87.
- Başkan, Y. ve Mutlu, H. H. (2025). Yaratıcı konuşma stratejisinin öğrencilerin yaratıcı konuşmalarına yansması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(1), 159-178. <https://doi.org/10.16916/aded.1540739>
- Batur, Z. ve Özdemir, P. (2021). Türkçe ders kitabı etkinliklerinin kazanımlarla örtüşme durumları. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 47-68.
- Bıçak, N. ve Alver, M. (2018). 2018 Türkçe dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2480-2501.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri (21. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çağlar, M. Ç. ve Canbulat, M. (2021). Türkçe öğretim programının ve Türkçe ders kitabının dilbilim açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(1), 210-224. <https://doi.org/10.16916/aded.785043>
- Çerçi, A. (2018). 2018 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının (5, 6, 7, 8. sınıf) yenilenen Bloom Taksonomisine göre incelenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 6(2), 70-81.
- Çetinkaya, G. ve Uzun, L. (2018). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik özellikleri. H. Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitabı çözümlemeleri* (s.141-154). Ankara: Pegem Akademi.
- Çevik, A. ve Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286. <https://doi.org/10.16916/aded.288848>
- Chomsky, N. (1957). *Syntactic structures*. Paris: Mouton Publishers.
- Coşkun, H. ve Narinç, F. N. (2018). 2017 Türkçe öğretim programı esas alınarak hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma ve konuşma etkinliklerinin incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 409-427.
- Deniz, K. ve Karagöl, E. (2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 244-255.
- Deniz, K., Tarakcı, R. ve Karagöl, E. (2019). Okuma kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 688-708. <https://doi.org/10.16916/aded.569153>

- Doğan, F. N. ve Sinan, A. T. (2024). Konuşma yöntem ve teknikleri bakımından Türkçe ders kitapları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 12(2), 38–56.
- Durukan, E. (2013). Öğretmen görüşleri açısından Türkçe dersi öğretim programı kazanımları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8).
- Erol, T. ve Kavruk, H. (2021). Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre sınıflandırılması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(4), 1421-1442. <https://doi.org/10.16916/aded.937926>
- Eyüp, B. ve Kansızoglu, N. (2021). 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri üzerine bir inceleme. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 366-385.
- Güneş, F. (2009). Türkçe Öğretiminde Günümüz Gelişmeleri ve Yapılandırıcı Yaklaşım. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 1-21.
- Güzel, A. ve Karadağ, Ö. (2013). Anlatma becerileri açısından “Türkçe dersi öğretim programı (6, 7, 8. sınıflar)”na eleştirel bir bakış. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 45-52. <https://doi.org/10.16916/aded.16019>
- Halliday, M.A.K & Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. UK: Routledge.
- İşeri, K. ve Baştuğ, M. (2016). Yeni türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 4(4), 17-35. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.428>
- Kalaycı, N. ve Yıldırım, N. (2020). Türkçe dersi öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi (2009-2017-2019). *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 238-262. <https://doi.org/10.24315/tred.580427>
- Karaca, K. S. ve Erdem, İ. (2024). 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma ve yazma etkinliklerinin Türkçe dersi öğretim programı (2019) doğrultusunda incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 12(4).
- Karadağ, Ö. ve Kurudayıoğlu, M. (2005). 2005 Türkçe programına göre hazırlanmış ilköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarının kelime hazinesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 423-436.
- Karataş, Z. (2015) Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kavruk, H. ve Yıldırım, N. (2021). Türkçe öğretim programındaki konuşma kazanımlarının ortaokul Türkçe ders kitabı (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerine yansması. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 9(2), 159–174. <https://doi.org/10.29228/ijlet.51274>
- Kaygana, M., Yapıcı, Ş. ve Aytan, T. (2024). Türkçe ders kitaplarında değer eğitimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(7), 657-669. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1619>
- Kilinç, A., & Duman, I. (2012). İlköğretim ikinci kademe türkçe ders kitaplarındaki tematik yaklaşım üzerine bir inceleme. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(4), 94.
- Kintsch, W., & Van Dijk, T. A. (1978). Toward a model of text comprehension and production. *Psychological Review*, 85(5), 363–394. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.85.5.363>
- Kline, J.A. (1996). *Listening effectively*. Alabama: Air University.
- Kurudayıoğlu, M. ve Soysal, T. (2019). 2018 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 483-496. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.621132>
- Memiş, M. ve Kalyoncu, M. R. (2024). 2024 Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı ile 2019 Türkçe dersi öğretim programının karşılaştırmalı incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 12(2), 176-199. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.76352>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. California: Sage.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024a). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları ortak metni. <https://www.meb.gov.tr>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024b). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (5, 6, 7 ve 8. sınıflar). <https://www.meb.gov.tr>
- Okur, A. ve Arı, G. (2013). 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği. *İlköğretim Online*, 12(1), 202-226.
- Özdemir, S. (2019). *Kuramdan uygulamaya Türkçe ders kitabı incelemeleri*. Ankara: Anı.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem.
- Şakiroğlu, Y. (2020). 6. sınıf Türkçe ders kitabının değer aktarımı bağlamında incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 145-161.
- Sarıkaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerin değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (64), 563-580. <https://doi.org/10.14222/Turkiyat4047>
- Sarıkaya, B. (2022). Konuşma eğitimi. M. Kardeş ve N. Kardeş (Ed.), *Türkçe öğretimi* (s. 95–118). Ankara: Pegem.

- Tarakcı, R., Yıldırım, D. ve Karagöl, E. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitabı yazarlarının türkçe dersi öğretim programı'ndaki anlatma becerisi kazanımlarına yönelik görüşleri. *Uluslararası Türkçe Öğretimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 148-170.
- Temizkan, M. ve Atasoy, A. (2014). Cumhuriyet dönemi Türkçe eğitimi ve öğretimi programlarında yazma becerisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 42-71. <https://doi.org/10.16916/aded.00106>
- Türkben, T. (2018). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin metinsellik ölçütleri açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 961-986. <https://doi.org/10.16916/aded.443882>
- Van Dijk, T.A. & Kintsch, W. (1983). *Strategies of discourse comprehension*. New York: Academic Press.
- Yalçın, A. (2018). *Son bilimsel gelişmeler ışığında Türkçenin öğretimi yöntemleri*. Ankara: Akçağ.
- Yavuz, M. (2020). *Türkçe dersi öğretim programı ve 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. baskı)*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, F. ve Er, O. (2013). Türkçe dersi öğretim programı dinleme / izleme alanı amaç ve kazanımlar boyutunun öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2(2), 231-250. <https://doi.org/10.7884/teke.170>
- Yıldırım, N. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitabı (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerinin dil becerilerine dağılımı üzerine bir inceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 10(4), 1445-1456.
- Yıldız, C., Okur, A., Arı, G. ve Yılmaz, Y. (2013). *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Yılmaz, D. ve Abacı, İ. Ç. (2023). Ortaokul Türkçe öğretmenlerinin kullandıkları konuşma yöntem ve teknikleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 12(36), 919-936.